

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-515-0-5>

**ABSOLUTE HEARING AND ITS ROLE
IN MODERN UKRAINIAN CULTURE**

**АБСОЛЮТНИЙ СЛУХ ТА ЙОГО РОЛЬ
В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ**

Nanyak N. Ya.

Senior teacher

Nadvirnyan`ska Music School

Nadvirna, Ukraine

Наняк Н. Я.

старший викладач

Надвірнянська музична школа

Надвірна, Україна

Абсолютний або *absolutus* – (довершений, необмежений, безумовний) – універсалія духовної культури людства, що виражає граничну загальну основу суцього та найвищу цінність для людини. Таке філософське тлумачення терміну пасує і до музичної сфери. Абсолютний слух – особлива форма музичної пам'яті, котра дозволяє музиканту впізнавати звуки за висотою без попереднього орієнтиру. Такий слух дає можливість довершено розуміти та сприймати музику, забезпечує найвищу точність інтонування в широкому сенсі та є хорошим навиком для професійного музиканта.

Поняття “музичний слух” є комплексним, чи багатограничним. Це, найперше, внутрішній слух або вміння в уяві відтворювати мелодичну лінію чи акордову побудову (в ідеалі, то цілий твір) опираючись на внутрішні відчуття та пам'ять.

Абсолютний слух дає можливість точного інтонування, як досконало розвинена музична пам'ять. Мелодичний слух – вміння охопити мелодію як ладову організацію звуків: тяжіння ступеней, функціональне значення звуків. Гармонічний слух – розуміння акордів, їх будови, послідовності функцій а в майбутньому – усвідомлення формотворчої ролі акордово – гармонічних комплексів. Метро-ритмічний слух або ж відчуття метро-ритму – основа грамотного музичування, позаяк музика є, найперше, часовим мистецтвом. Музичний звук – це горизонталь, а метро-ритм – це вертикаль: в точці їх перетину народжується музика. Ладовий слух – відчуття організованості звуків довкола тоніки – кінцевої точки розвитку музичної думки. Поліфонічний слух – унікальне вміння чути рух голосів всередині фактури музичного твору. Тембральний слух-відчуття забарвлення звуку та вміння доцільно викоритовувати особливості певного голосу чи інструменту. Фактурний слух допомагає чути та розуміти принципи організації музичного полотна. Динамічний слух – вміння чути градації

звукової сили в музичному творі. Архітектонічний слух – вміння “чути форму” твору, її частини.

Розвинений за такими напрямками слух дає можливість глибокого розуміння музики, її інтерпретації та художнього аналізу.

Звичайно, перший і, фундаментальний момент розвитку слуху – раннє дитинство, а саме стан немовляти, коли співають колискових. Чистий дитячий мозок робить перші музичні записи, які в майбутньому будуть його “бібліотекою”. І це – головне; далі – закладена інформація буде розширюватися і вдосконалюватися.

А далі – прості дитячі пісеньки, які діти співають особливо охоче. Саме дитячий фольклор є універсальним фундаментом для виховання абсолютного слуху на уроці сольфеджіо в учнів молодших класів музичної школи. Чому саме абсолютний слух?... він є довершеною формою музичного слуху взагалі та необхідною умовою професійного зростання музиканта; це, в певному сенсі, вищий духовний вимір, досконаліше розуміння та сприйняття музичних звуків.

Над вихованням абсолютного слуху працювало багато талановитих музикантів – педагогів. Вартує згадати геніального Еміля Жак-Далькроза та його евримію. Талановитий педагог заохочував пізнавати себе в музиці через ритм, імпровізувати, і таким чином досягати досконалості в музичному мистецтві. Великого значення Еміль Жак-Далькроз надавав особистості вчителя, а також залишив кілька рекомендацій (заповітів) для успішної педагогічної праці:

- ніколи не давати непідготовленого уроку;
- не задавати вправи, які не можеш виконати без помилок;
- з перших уроків слідкувати за правильною поставою;
- при перших ознаках втоми змінювати завдання;
- не демонструвати своє роздратування учням, зауваження робити у вигляді жарту;
- не нав’язувати власний ритм, сприяти пошуку індивідуального ритму учня;
- не боятись помилятися перед учнями;
- вірити в себе, в учнів, в силу праці [4].

В українській музично-педагогічній практиці маємо теж феноменального педагога, котрий вважав розвиток абсолютного слуху єдиною правильним шляхом становлення професійного музиканта. Це Вчитель від Бога – Василь Куфлюк. Він сам володів абсолютним слухом і добре розумів, що опора на нього дає свободу в практичному музикуванні. Прості дитячі пісні, монотональність *C dur* та щоденні заняття формують в дитячій свідомості стійку пам’ять про абсолютну висоту кожного звуку.

Але розвиток абсолютного слуху не має бути самоціллю, головне завдання – навчити використовувати його в процесі роботи над музичним матеріалом: аналіз музичного твору, його відтворення чи запис. Крім абсолютного слуху, інтенсивною має бути робота над теоретичними знаннями: побудови гам, інтервалів, акордів; розуміння ладового тяжіння, музичного синтаксису, розуміння функцій та принципів розвитку музичного матеріалу.

А ще, обов'язково приєднувати розвиток чуття метро – ритму. В цьому допоможе збірник Василя Верховинця “Весняночка”. Заснований на рухових піснях – іграх, він розвиває пластику тіла, точність та ритмічність рухів, вчить вчасно реагувати. А зі сторони музики формує відчуття пульсу та тривалостей звуків. Пісенний матеріал збірки розрахований на розвиток імпровізаційно-рухової творчості дітей, яка в майбутньому трансформується в імпровізацію з музичним чи музично-словесним текстом.

Початковий етап вивчення сольфеджіо надважливий; його слід використати як платформу для розвитку абсолютного слуху (висотного та метро – ритмічного).

Важливим є також навчити дітей самоконтролю, навчити їх відчувати звуки внутрішнім слухом, вміти проспівати “про себе”, дотримуючись абсолютної висоти музичних звуків.

Також необхідно багато працювати над “звичкою запам'ятовувати та тримати в пам'яті”, позаяк абсолютний слух і є стабільною пам'яттю про висоту звуків. Вивчення та виконання пісень голосом, на фортепіано чи в інших комбінаціях, спів напам'ять, спів з нот, запис з пам'яті – всі завдання спрямовуються на формування в пам'яті стійкої інформації про висоту звуків.

Ці методичні рекомендації є цікавими та дієвими, та дійсно допомагають розвивати абсолютний слух. Але необхідна ще одна, напевне, головна умова творчої співпраці учня та вчителя – атмосфера радості. Адже почуття радості найприродніше з усіх емоційних станів, особливо в молодших школярів. “...але не треба забувати про різницю між старшими і молодшими дітьми. Старші діти завдяки деякому умінню володіти собою можуть тішитись внутрішньо – в собі, проявляючи радість виразом обличчя або звуком голосу. Цього молодші діти не вміють. У них радість вводить в дію все тіло: вони підскакують, плещуть у долоні, кричать, голосно співають тощо. Забороняючи їм так себе поводити, ми робимо дві серйозні помилки:

- з великою шкодою для вихованців вбиваємо дитячу веселість в самому її початку;

- бажанням стримати в забаві почуття дітей ми накладаємо на їхній мозок таке колосальне напруження, що малюкам надзвичайно важко

зосередити на грі свою увагу. Це може відштовхнути їх від гри, і діти будуть позбавлені багатьох приємних хвилин відпочинку” [1, С. 25].

В старшому віці в дітей інші потреби, вони більш зосереджені, витриваліші і не потребують гіперактивного проведення часу. Для них інші завдання, але атмосфера радості та дружби повинна панувати протягом всього курсу навчання.

Отже, сольфеджіо в музичній школі – це “кузня” таланту та основа грамотного та професійного становлення майбутніх музикантів. Адже, світ рухається вперед, музична мова та композиторська техніка ускладнюються та вимагають професійних виконавців високого класу. Працюючи над абсолютним слухом, можемо в дітей вкласти більше якіснішої та точнішої музичної інформації, вивести їхнє сприйняття та розуміння музики на вищий аналітичний рівень, глибше розкрити їх дані Богом таланти та можливості. Доцільність такого навчання доведена паном Василем Куфлюком та його учнями: це славнозвісні композитори Ганна Гаврилець, Богдана Фроляк, а також десятки талановитих виконавців, котрі працюють в країнах Європи [3]. “Видинівський феномен” – Василь Куфлюк створив оригінальну систему розвитку абсолютного слуху, опираючись на котру та вносячи свої новації можемо виховувати покоління “абсолютників”, котрі стануть славою української музичної культури.

Література:

1. Верховинець В. Весняночка. Київ, 1979. Ст. 25.
2. Гусар Д. О. Видинівський феномен Василя Куфлюка. Івано-Франківськ, 2012. Ст. 38–51.
3. Гусар Д. О. Феномен творчості василя куфлюка у контексті інноваційних методів формування абсолютного слуху музиканта-професіонала. URL: https://lnma.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/aref_husar.pdf
4. Андрощук Л. М. Ритмопластичне інтонування у діалоговій взаємодії мистецтв. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/>
5. Самоконтроль співака: що це та як сформувати необхідні навички. URL: <https://ocnt.com.ua/samokontrol-spivaka/>